

“DUY” KİMİN SESİNİ DUYDU!

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı 13 ildeki kesintilerin faturasını TEİAŞ Genel Müdürüne çıkararak durumu kurtarmıştı. Elektrik Piyasası Düzenleme Kurumu da Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliğini (DUY) yayınlayarak son kesintilerin bir daha olmamasını (!) amaçlıyor. EMO duyuru ve yayınlarının son 20 yılına bakılınca işlerin bu hale geleceği ve enerjinin bu şekilde yönetilemeyeceği defalarca çeşitli ortamlarda dile getirilmiş ve yazılmıştı. Görünen o ki bu altyapı ve bu mantalite ile ne TEDAŞ ve bağlı ortaklıkları ne de yeni devreye girecek özel sektör kuruluşları soruna çare olacak.

Neden mi? Önce kafa yapılarının değişmesi ve ülke insanlarına, sanayiciye ve ticarethanelere neyi sunacağımızı anlamamız gerekiyor da ondan. Yoksa işin başında para kazanma mantığıyla yola çıkılırsa elektrik verememe kuruluşları haline gelecekleri açıkça görülüyor. EPDK kağıt üzerinde gayet düzgün yönetmelikler hazırlasa da (veya tercüme etse de) aşağıdaki yönetmeliği okuyunca ne demek istediğimiz daha kolayca anlaşılacaktır.

Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliğinin (DUY), nakdi uygulama ile ilgili hükümleri 01 Ağustos 2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe konuldu.

TEİAŞ bünyesinde bulunan Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi (PMUM) 'nin Piyasa İşletmecisi, yine TEİAŞ bünyesindeki Milli Yük Tevzi Merkezi (MYTM)'nin de Sistem İşletmecisi olarak rol alacağı piyasada, piyasa aktörleri kamu ve özel sektör Elektrik Üretim ve Dağıtım Şirketleri olacaktır.

DUY ile birlikte;

• Bir dengeleme sistemi tesis edilmekte,

• Dengeleme talimatlarının mali sonuçlarının uzlaştırılmasına ilişkin kurallar belirlenmekte,

Dengesizliklerin uzlaştırılmasına yönelik kurallarda önemli değişiklikler tanımlanmaktadır.

Dengeleme:

Elektrik enerjisi arz ve talebini gerçek zamanlı olarak dengede tutmak amacıyla, sistem işletmecisi tarafından yürütülen;

(a) **Yük alma** tekliflerinin değerlendirilerek kabul edilmesi suretiyle, dengeleme birimlerinin **üretimlerinin artırılması**,

(b) **Yük atma** tekliflerinin değerlendirilerek kabul edilmesi suretiyle, dengeleme birimlerinin **üretimlerinin azaltılması**,

(c) İlgili mevzuat hükümleri ve zorunlu ve/veya ticari yan hizmetler anlaşmaları çerçevesinde frekans kontrol ve talep kontrol hizmetinin temin edilmesi,

faaliyetlerini ve bu faaliyetler için gerekli teknik ve idari işlemleri içerir.

Bu çerçevede, **dengeleme**

sistemi katılımcıları,

Bir sonraki gün için dengeleme birimlerinin üretim seviyesini gösteren **Günlük Üretim Programı** sunmakla,

Her bir dengeleme birimi için **teknik parametreler** (emre-amade kapasite, minimum kararlı üretim düzeyi, yüklenme yük düşme hızları vb.) sunmakla,

Dengeleme biriminin üretimini arttırmak ya da azaltmak için **yük alma-yük atma** teklifleri sunmakla ve

MYTM'nin **yük alma-atma talimatlarına** (yük alma-atma teklif kabulleri) uymakla ve bunları kayıt altına almakla yükümlü olacaklardır.

Dengesizliklerin Uzlaştırılması:

Piyasa katılımcılarının aktif elektrik enerjisi açık ya da fazlaları,

• sisteme verilen ve/veya

sistemden çekilen aktif elektrik enerjisi miktarları,

- ikili anlaşma bildirimlerinde yer alan alış ve satış miktarları,

- Kabul edilen yük alma-atma teklif miktarları, dikkate alınarak belirlenecektir.

Bu miktarlar,

- saatlik sistem marjinal fiyatlarının ağırlıklı ortalaması alınarak belirlenen,

- Uzlaştırma dönemi bazında (Gündüz-Puant-Gece),

- ortalama sistem maliyetini yansıtan

tek bir Sistem Dengesizlik Fiyatı üzerinden uzlaştırılacaktır.

Yönetmeliğin 01 Ağustos 2006 gününden bu yana uygulama sonuçları açığa çıkmaya başladı. Bilindiği gibi DUY, otoprodüktörlerin doğalgaza yapılan zamlarla üretim maliyetlerinin satış rakamlarını karşılamaması nedeniyle elektrik üretimlerini durdurmaları veya azaltmaları ile ortaya atılmıştı. ETKB doğalgazdaki ÖTV'nin kaldırılması ile elektriğe zam yapılması arasındaki yolda ince bir taktikle ikisinin de dışımda bir yol izleyerek sanki teknik bir gereksinimden yola çıkıyor, serbest elektrik fiyatının oluşmasının önünün açıyormuş gibi DUY'un nakdi uygulamasını devreye soktu. Aslında IMF 'ye verilen taahhüt nedeniyle ÖTV'yi kaldıramayan, kamu-

oyuna dönük olarak da elektrik zammına sıcak bakmayan hükümet, sorunu DUY'la "çözdü". Çünkü amaç otoprodüktörlerin zam ihtiyacının mahçup ve gizli olarak karşılanması idi, o da gerçekleştirildi. Geçtiğimiz bir aylık sürede otoprodüktörler Ağustos'tan önce sözleşmeli oldukları serbest tüketiciler dışında sisteme elektrik vermekten kaçınıyorlardı. Bu tarihte TETAŞ'ın belirlediği alım fiyatları gündüz 11,12YTL, akşam 15,35 YTL, gece ise 6,58 YTL idi. Ağustos ayında DUY'un uygulamaya başlanması ile "arz ve talebin serbestçe belirlenmesi" sonrası elektrik fiyatları gündüz 14,13 YTL, akşam 13,26 YTL, gece 11,13 YTL oldu. Diğer bir deyişle Temmuz'da ortalama 11,02 YTL olan elektrik fiyatları Ağustos'ta ortalama 12,84 YTL'ye yükseldi. Ancak bu artış tüketicilere yansımada ve milyonlarca YTL TETAŞ'a zarar olarak yazıldı. DUY'dan sonra sisteme elektrik satmanın daha karlı olduğunu gören otoprodüktörler elektrik sattıkları serbest tüketicilerle olan yaklaşık 500 sözleşmelerini yenilediler. Sözleşmesi yenilenmeyen tüketicilerin yıllık 2.5 milyar kWh tüketimleri, otoprodüktörlerin 2005 yılı içinde ürettikleri elektriğin %25'ine karşılık geliyor. Otoprodüktörler 2005'in ilk yedi ayındaki toplam 10 milyar kWh'lık üretimlerini

2006 yılının aynı dönemindeki üretim maliyetleri bahanesiyle 9,4 milyar kWh'te sınırlamışlardı. Ancak DUY uygulamasıyla oluşan %16.5'lük yüksek fiyat nedeniyle 2006 yılı Ağustos üretimleri, 2005 yılı Ağustos üretimlerini geçmiş durumda.

Kendi tüketimleri ve diğer serbest tüketiciler için TEDAŞ fiyatlarından daha ucuz elektrik sloganıyla milyarlarca dolar harcanarak kurulan ve büyük oranda doğalgaza dayalı üretim yapan otoprodüktörler, bugün çıkış noktalarının ve kuruluş amaçlarını unutarak beğenmedikleri ulusal elektrik şebekesine elektrik vermektedirler ve bu miktarı görünen odur ki giderek artıracaklardır. Bu da elektrik üretimi içindeki doğalgaz payının giderek yükselmesine yol açacaktır. Alım garantili Yİ ve YİD'lerin fiyatları belirli olduğu ve otoprodüktörler kömür ve su gibi yerli ve ucuz kaynaklarla üretim yapan büyük ölçekli santraller olmadığı için doğalgaza endekslenen maliyetler ile "serbest fiyatlar"ın hep yukarıda oluşacak, kamunun zararı giderek büyüyecektir.

Şimdilik otoprodüktörlerin DUY yardımıyla elektriğe yapılan zam ile sorunları çözülmüş görünüyor, peki tüketicilerin gerçekten ucuz ve güvenilir elektrik ihtiyaçları kimin tarafından ne zaman DUY'ulacak.